

ORKESTERI VALITTA KUIN PUPU PAKKASELLA

Soitonopettajan sukellus improvisoinnin ja
projektinhallinnan maailmaan

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Musiikin koulutusala
Instrumenttiopetuksen suuntautuminen
Musiikkipedagogi
Opinnäytetyö AMK
Kevät 2009
Virve Korhonen

Lahden ammattikorkeakoulu
Musiikin koulutusohjelma

KORHONEN, VIRVE:

Orkesteri valittaa kuin pupu pakkasella.
Soitonopettajan sukellus improvisoinnin ja
projektinhallinnan maailmaan

Instrumenttiopetuksen opinnäytetyö, 40 sivua

Kevät 2009

TIIVISTELMÄ

Tämä on hankkeistettu taiteellis-toiminnallinen opinnäytetyö, joka koostuu kirjallisesta osuudesta ja satukonsertista *Jänöpupu ja pakkasenpoika*. Satukonsertin esitys oli Lahden musiikkiopistossa helmikuussa 2009. Konsertissa oli mukana opiston musiikkileikkikoululaisia, jousisoittajia, laulajia ja tanssijoita. Opinnäytetyötäni varten keräsin mahdollisimman käytännönläheistä tietoa improvisoinnista. Sovelsin kyseistä tietoa käytäntöön siinä yhteydessä, kun improvisoimme konserttiin pakkasta kuvaavaa sointimaailmaa.

Satukonserttiprojekti, alkaen ideasta ja huipentuen konserttiin, oli kokonaiskestoaltaan runsaan vuoden mittainen. Tänä aikana tutustuin projektin hallintaan sekä käsitteenä että käytännössä. Koska projektinhallinnan rooli oli satukonsertin toteutuksen kannalta hyvin merkittävä, käsittelen aihetta myös opinnäytetyöni kirjallisessa osuudessa.

Työn tutkimuskysymys oli: kuinka soitonopettajan koulutuksella voidaan vastata uusien tasosuoritusten tuomaan haasteeseen improvisoinnin osalta? Tavoitteena ei ollut oppia vuodessa virtuoosiseksi improvisoijaksi, vaan pikemminkin motivoitua tutustumaan käytännössä aiheeseen, joka tuntui vieraalta ja vaikealta. Tarkoituksena oli varovasti raottaa ovea tälle vieraalle asialle, mutta toisin kävi. Improvisoinnin kautta löytyi soitonopetuksesta puuttuvat palaset. Näitä olivat ensinnäkin tie luovuuteen sekä keksimisen iloon. Toisena elementtinä oli punainen lanka, jolla voi elävästi sitoa yhteen soittamisen ja musiikin teorian. Opinnäytetyön tekemisen kautta käytettäväksi ilmaantui niin uusi työväline, improvisointi, kuin mahdollisuus kehittyä pedagogina.

Opinnäytetyöni ohjaajana, toimeksiantajan puolesta ja satukonsertin osalta, toimi Lahden musiikkiopiston rehtori Juha Pulkki. Kirjallista osuutta ohjasivat Kaija Huhtanen ja Marja Vuori.

Avainsanat: taiteen perusopetus, soitonopetus, musiikin varhaiskasvatus, jousiorkesteri, improvisointi, projektinhallinta

Faculty of Music

KORHONEN, VIRVE: The Orchestra wails like a rabbit in winter. A music teacher diving into the world of improvisation and project management

Thesis of Instrument teaching, 40 pages

Spring 2009

ABSTRACT

This thesis contains a written part and a functional part. The functional part was a concert for children, *A rabbit and the son of the winter*. The concert took place in Lahti Music Institute in February 2009. Performers, children from the music playschool, string players, singers and dancers, were students of Lahti Music Institute. My purpose in this thesis was to gather practical knowledge about improvisation. This knowledge was the starting point in the concert project when we coloured the music in concert with various sounds of coldness.

The concert project, starting from an idea to the very end, culminating in the concert, lasted more than a year. During this time I got familiar with project management both as a concept and on the practical level. As producing the children's concert the role of project management was of great significance. I discuss this matter also in the written part of this thesis.

The research question in this thesis was: in what way is the education of an instrument teacher sufficient to meet the standards of the reformed examination requirements, especially concerning improvisation? My purpose was not to become an excellent improviser, but, rather to get familiar with a subject which seemed strange and difficult. Improvisation, in fact, served as a missing piece of instrument teaching. I found a way to creativeness and the joy of inventing, and, on the other hand, a method to connect playing with the theory of music. As a result of this thesis I found a new method for teaching in the form of improvisation as well as an opportunity for personal development as a pedagogue.

Adviser of this thesis as an employer, was Juha Pulkki, the rector of Lahti Music Institute. Supervisors of the written part were Kaija Huhtanen and Marja Vuori from Lahti University of Applied Sciences.

Keywords: improvisation, project management, basic education in the arts, instrument teaching, pre-school music education, string orchestra

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO	5
2. IMPROVISAATIO.....	8
2.1 Mitä on improvisointi.....	8
2.2 Lähestymistapoja improvisointiin.....	8
2.3 Improvisointitehtävän laadinnasta.....	9
2.4 Vapaa improvisointi ja säveltäminen.....	10
2.5 Kuinka me teimme sen.....	12
3 PROJEKTIHALLINAN TEORIAA.....	15
3.1 Mikä on projekti.....	15
3.2 Projektin elinkaari.....	16
3.2.1 Idea ja käynnistämisvaihe.....	17
3.2.2 Rakentamisvaihe.....	17
3.2.3 Päättämisvaihe ja lopputulos.....	18
3.3 Projektin organisaatio.....	19
4. OMAN PROJEKTIN KUVAUS.....	21
4.1 Idea.....	21
4.2 Työryhmän kokoaminen.....	21
4.3 Satukonsertin juoni.....	23
4.4 Harjoitusprosessi.....	24
4.4.1 Musiikkileikkikoululaiset.....	24
4.4.2 Orkesteri.....	25
4.4.3 Sovitukset.....	26
4.4.4 Tanssit.....	27
4.4.5 Skenografia.....	28
4.4.6 Esityksen kokoaminen.....	29
5 SATUKONSERTTI PROJEKTINA	30
5.1 Idea.....	30
5.2 Käynnistysvaihe	30
5.3 Rakentamisvaihe.....	33
5.4 Päättäminen ja lopputulos.....	35
6 YHTEENVETO.....	37
LÄHTEET.....	40

1. JOHDANTO

Perinteinen soitonopetus tukeutuu voimakkaasti kirjoitettuun materiaaliin, valmiiseen sävellettyyn musiikkiin. Soitettavan ohjelmiston sekä suoritettavien tutkintojen sisällön runkona on jokaiselle soittimelle laadittu ohjelmistoluettelo (Suomen musiikkioppilaitosten liitto). Näiden valmiiden ohjelmistoluetteloiden mukaan useimmat soitonopettajat ovat itse opiskelleet ja tätä samaa ohjelmistoa he opettavat myös oppilailleen. Tärkeimpänä opetuksen sisältönä on siirtää oppilaille ne tiedot ja taidot, joita näiden kappaleiden traditionaalinen esittäminen edellyttää.

Maailma muuttuu ja musiikinopetuksessakin puhaltavat uudet tuulet. Vuonna 2002 opetushallitus julkisti uudet opetussuunnitelman perusteet ja vuonna 2005 ilmestyivät uudet tasosuoritusohjeet, jotka korvaavat vanhat kurssitutkintovaatimukset. Tasosuoritusten sisältöihin on uutena mahdollisuutena tullut mm. improvisointi ja säveltäminen (Suomen musiikkioppilaitosten liitto.) Tästä herää kysymys, kuinka improvisointia voi opettaa opettaja, jolle itselleen ei ole sitä koskaan opetettu ja joka ei koskaan aikaisemmin ole törmännyt edes vaatimukseen improvisaation, säveltämisen tai vapaan säestyksen hallitsemisesta.

Halusin omakohtaisesti tutustua improvisointiin käytännössä. Siihen tarjotui mahdollisuus kun Lahden ammattikorkeakoulun Musiikin laitoksella järjestettiin lokakuussa 2007 valtakunnalliset vapaan säestyksen koulutuspäivät. Yhtenä keskeisenä aiheena siellä oli improvisointi. Osallistuin päiville ja sain siellä oivalluksen siitä, mitä improvisointi voisi olla. Se sai minussa aikaan myös vahvan tunteen siitä, että asiaa täytyy päästä kokeilemaan oppilaiden kanssa. Halusin ainakin yrittää luopua opettajan kaikkietävän roolista ja saattaa itseni tilanteeseen, jossa oppimisen olisi mahdollista tapahtua avoimemmin yhdessä lasten kanssa.

Kyselin myös kollegoideni kiinnostuksesta improvisointiin, sillä halusin herättää asiasta keskustelua. Mielenkiintoista oli se, että opettajilla oli valtavasti tietoa ja

taitoa, jota olisi ollut hyödyllistä jakaa. Nyt tämä tieto jäi kuitenkin jakamatta, koska opetamme jokainen yksin omassa luokassamme ja luontevia tilanteita yhteiseen toimintaan ja tiedon jakamiseen on varsin vähän.

Keskustelut kollegoiden kanssa johtivat myös siihen, että työpaikaltani löytyi henkilö, joka oli mukana Sinfonia Lahden ”Hei, me sävelletään!”- projekteissa. Kyseessä on toiminta, jossa Sinfonia Lahti tarjoaa kouluille luovaa musiikkikasvatusta ja jossa koululaiset valmistavat yhdessä orkesterin muusikoiden kanssa pienen teoksen. Oppilaat päättävät esityksen kulusta muusikoiden antamien ohjeiden ja virikkeiden perusteella. Helmikuussa 2008 osallistuin yhteen näistä projekteista, joka toteutettiin Lahdessa, Kasakkamäen koululla. Sain käytännössä kokea ja kuulla sen, kuinka yksinkertaisista aineksista voidaan saada aikaan pieni teos, jossa jännite säilyy alusta loppuun.

Toteutimme Lahden musiikkiopistossa helmikuussa 2009 satukonsertin *Jänöpupu ja pakkasenpoika*. Tätä projektia varten keräsin tietoa improvisoinnista ja tutustuimme aiheeseen käytännössä musiikkiopiston jousiorkesterin kanssa. Käytimme improvisoimalla ideoitua ja tuotettua materiaalia elävöittämään satukonsertin sointimaailmaa.

Satukonserttia valmistaessani törmäsin projektinhallintaan sekä käsitteenä että käytännössä. Koska se oli varsin merkittävä osa konsertin toteuttamista, käsittelen opinnäytetyössäni myös projektinhallintaa ja mitä se tämän projektin kohdalla tarkoitti.

Tutkimuskysymykseni on: Miten nykyisellä soitonopettajan koulutuksella voi vastata tasosuoritusten tuomiin uusiin haasteisiin nimenomaan improvisoinnin osalta?

Luvussa 2. kuvaan improvisointia käsitteenä sekä mitä se on musiikissa. Olen pyrkinyt etsimään improvisoinnista mahdollisimman käytännönläheistä tietoa, jota olisi helppo soveltaa käytäntöön. Lopuksi kerron siitä, kuinka itse sovelsin tietoa käytäntöön. Seuraava luku 3, käsittelee projektinhallintaa. Toteuttamani projektin kulku on kuvattu luvussa 4. Luvussa 5 tarkastelen satukonserttiprojektia projektinhallinnan näkökulmasta. Kuudennessa, pohdintaa käsittelevässä luvussa, tarkastelen työn kokonaisuutta niin tutkimuskysymykseni kuin projektini toteutuksen kannalta.

2. IMPROVISAATIO

2.1 Mitä on improvisointi

Siitäkin huolimatta, että kukaan meistä ei elä elämäänsä valmiin käsikirjoituksen mukaan, aiheuttaa sana ”improvisointi” helposti ahdistusta ja pelkoa. Kuitenkin jokainen meistä improvisoi päivittäin, reagoi spontaanisti vastaan tuleviin tilanteisiin, kuuntelee ja vastaa, kommunikoi ja elää elämäänsä tietämättä, mitä seuraavassa hetkessä tapahtuu. Mutta jos meitä pyydetään improvisoimaan, herää onnistumisen pakko ja kiusaantunut olo. Oletamme että meiltä odotetaan jotain ihmeellistä taidonnäytettä, virtuoosista esitystä. (Routarinne 2004, 6.)

Timo Kinnusen mukaan improvisoinnissa on kysymys samasta asiasta kuin ihmisten välisessä kommunikoinnissa parhaimmillaan. Asioiden annetaan vain tapahtua ja iloitaan samanlaisuudesta ja erilaisuudesta. Lisäksi musiikilla on ihmeellinen, tervehdyttävä voima, kun voimme kommunikoida ilman sanoja. Improvisaatio on asenne, jota kannattaa vaalia myös opetuksessa. Timo Kinnunen toteaaakin: ”Improvisoinnissa keskeistä ei ole suorittaminen vaan se, että tulee hyväksytyksi ihmisenä.” (Vuorijärvi 2008, 7.) Mielestäni juuri tämä, hyväksytyksi tuleminen ihmisenä, minuna itsenäni, on soitonopetuksen ydin ja kaiken perusta. Se on se viime kädessä kaikkein tärkein asia, hienosti muotoiltujen tavoitteiden ja vaativien suoritusten keskellä.

2.2 Lähestymistapoja improvisointiin

Teatteri-improvisaatio perustuu täydelliseen hyväksyntään. Silloin kun vuorovaikutus on hyväksyvää ja rakentavaa, helpottuu epäonnistumisen pelko ja parhaimmillaan se saattaa hävitä kokonaan. Epäonnistumisen pelko on este oppimiselle, mutta ilman epäonnistumisia oppiminen ei kuitenkaan ole mahdollista. Routarinne kirjoittaa ”iloisesta mokaamisesta”. Se ei tarkoita

välinpitämättömyyttä ja tarkoituksella huonosti tekemistä, vaan epätäydellisen hyväksymistä yrityksestä huolimatta. Silloin kun tavoitteena on vain onnistunut suoritus, ei tulos yleensä ole paras mahdollinen. Routarinne kehottaa toivottamaan mokat tervetulleiksi ja iloitsemaan niistä sekä ottamaan niistä opikseen. (Routarinne 2004, 44-72.)

Mielestäni improvisoinnin opetuksessa soittotunneilla hyväksyvän ilmapiirin luominen on kaiken lähtökohta. On ongelmallista, jos opettaja on kiinnostunut vain omien tavoitteidensa toteutumisesta. Tällöin oppilaan omille tavoitteille ei jää riittävästi tai ei ollenkaan tilaa. Mielenkiintoinen on myös Routarinteen ajatus siitä, että tie ajatuksen ja toiminnan välillä on kaksisuuntainen. Harjoitteet saavat aikaan toimintaa, joka tuo muutoksia ajatteluun ja tästä seuraa oppimista. (Routarinne 2004, 21.) Silloin ei ole sitä suurta odotusta, että päässä pitäisi soida valmiina jotain hienoa, joka tulee vain saattaa soivaan muotoon. Tämä lähestymistapa antaa mahdollisuuden lähteä liikkeelle tyhjin mielin tutkimaan, mitä soittimesta löytyy. Se antaa myös mahdollisuuden miettiä, mitkä ovat musiikin keinot ja pelisäännöt, joilla päästään toteuttamaan improvisointia.

Lähestymistä improvisaatioon voi helpottaa myös Jan Lehtolan ajatus, jonka mukaan samalla tavalla kuin kielissä, on musiikissa omat kieliopilliset sääntönsä. Näiden sääntöjen hallitseminen on välttämätöntä, jotta improvisoiminen olisi mahdollista. Erikseen voi harjoitella esimerkiksi harmonian, melodian ja muodon muuntelua. Näiden lisäksi on tärkeitä, että improvisoinnissa noudatetaan jotakin valittua tyyliä. Tyylin hallitseminen on tie hyvään makuun. (Lehtola 2001, 46.)

2.3 Improvisointitehtävän laadinnasta

Mitä vaikeammalta improvisointiin tarttuminen tuntuu, sitä yksinkertaisemmilla keinoilla ja säännöillä kannattaa lähteä liikkeelle. Tehtävän voi rajata tarkasti ja yksinkertaisesti ja keskittyä vain yhteen asiaan kerrallaan. Pohjana voi olla esimerkiksi harjoittelun kohteena oleva sävellys ja sen motoristekniset tai

tulkinnalliset ongelmat. (Kantala 2007.) Kun improvisaatioon tutustuminen aloitetaan jo soittoharrastuksen alussa, jolloin taidot ovat vielä varsin vähäisiä, voidaan asiaa mielestäni lähestyä ilman velvoitetta eri musiikillisten tyylien tuntemuksesta. Musiikillista keskustelua voi yksinkertaisimmillaan käydä vaikkapa vain yhdellä sävelellä, leikitellen rytmeillä ja nyansseilla sekä mielenkiintoisia sävyjä etsien.

Espoon musiikkiopistossa on kehitelty vapaan säestyksen oppiainesisältöjä. Niissä improvisointia lähestytään kolmella eri tavalla: Improvisointi voi perustua sointukaavoihin, annettuun aiheeseen tai improvisointia voidaan käyttää säveltämisen apuna. (Luukkonen 2002, 33.) Sointukaavoihin perustuvassa improvisoinnissa on kysymys melodiaimprovisaatiosta. Pohjaksi käy jokin yksinkertainen sointukierto tai bassokulku. Pianolla soitettaessa voi oppilas soittaa sekä basson että melodian, mutta myös opettaja voi soittaa bassokulun ja näin oppilas voi improvisoida melodiaa vapaammin. (Luukkonen 2002.) Samalla tavalla voidaan sointupohjaista improvisointia harjoitella myös melodiasoittimilla. Tämä on myös hauska tapa tutustua moodeihin, jotka helposti jäävät etenkin klassisen musiikin soittajilla vähäiselle huomiolle. Moodit kuulostavat jo itsessään mielenkiintoisilta ja niillä saa aikaiseksi, vain muutamaa säveltä käyttämällä, hauskoja melodiakulkuja. Lähtökohtana voi olla myös jokin tuttu tema, jota muunnellaan rytmisesti tai yhä vapaammin sävelkuluin (Luukkonen 2002, 33).

2.4 Vapaa improvisointi ja säveltäminen

Improvisoida voi myös vapaammin annetusta aiheesta tai kuvasta. Tarkoitus on luoda mielikuva tai tunnetila, jota soittamalla ilmaistaan. Tehtävää voidaan helpottaa rajaamalla keinoja. Pyyntö ”soita mitä vaan mieleen juolahtaa” saattaa tuntua kauhistuttavalta, mutta jos pyydetään soittamaan esimerkiksi vain pianon mustilla koskettimilla, muuttuu tehtävä huomattavasti helpommaksi. Luukkosen mielestä käsite *vapaa improvisaatio* on kuitenkin arveluttava, koska emmehän koskaan voi olla täysin vapaita. Jokaisen henkilökohtainen vapaus käsittää omat rajoituksensa, joiden luomien raamien sisällä on mahdollista liikkua. (Luukkonen 2002, 33).

Huilisti Camilla Hoitenga improvisoi kuvataiteen pohjalta. Hän saattaa lähestyä improvisoidessaan maalausta kuin nuottikuvaa. Pisteet kuvassa tarkoittavat staccatoja musiikissa tai pesusienet maalauksessa soivat vetisinä, maiskuttelevina sointoina. (Tigerstedt 2009, 25.) Erityisesti lapsista on hauskaa keksiä uusia soittotapoja ja kokeilla, millä kaikilla tavoilla voi soittimesta saada ääntä aikaan. Nämä uudet äänimaailmat saattavat innostaa mitä mielikuvituksellisimpiin tunnelmiin ja musiikillisiin tarinoihin.

Espoon musiikkiopistossa improvisointi nähdään myös tienä säveltämiseen. Melodiaimprovisaatio ja mielikuviin perustuva improvisaatio ovat säveltämisen esiasteita. Improvisoitujen teemojen eteenpäin, sävellykseksi kehittäminen vaatii jonkinlaista suunnitelmaa sävellyksen rakenteesta ja juonesta. Tämä tarjoaa luontevan tavan tutustua musiikin muotorakenteisiin. Ihanteellisessa tapauksessa improvisointi ja säveltäminen kulkevat käsi kädessä lapsen soittoharrastuksen kanssa ja rakentavat pohjaa monipuoliselle ja luovalle muusikkoudelle. (Luukkonen 2002, 33).

2.5 Improvisaatio ja musiikin teoria

Musiikin perusteiden opiskelu koetaan usein turhauttavana ja oppilaiden on vaikea hahmottaa, kuinka se liittyy soittamiseen. Kuitenkin jos mietin improvisoinnin keinoja, ovat monet niistä tuttuja juuri musiikinteoriasta. Improvisoinnin kautta asteikot ja soinnut saavat mahdollisuuden elää soivassa hahmossa ja niitä on mahdollisuus tutkia soittamalla. Näen improvisoinnissa mahdollisuuden nivoa yhteen teoriaa ja käytäntöä, musiikin perusteita ja soittamista.

Melodiasoittimilla, kuten esimerkiksi viululla ja sellolla, jää kokemukseni mukaan harmoniataajun kehittäminen soittotunneilla hyvin vähäiseksi. Harmoniseen ajatteluun tutustutaan pääasiassa musiikin perusteissa. Jos musiikin harmoniarakenteisiin tutustutaan vain teoriassa, on oppilaan vaikea siirtää niitä ilman ohjausta käytäntöön. Tähän puutteeseen sointupohjainen improvisointi voisi tuoda paikkausta.

Kari Ahonen kertoo kirjassaan lapsen musiikillisesta kehityksestä ja viittaa John Slobodan tutkimukseen, jonka mukaan soinnallinen ajattelu kehittyy hitaasti. Jos haluamme, että oppilaiden harmoniatajulla on mahdollisuus kehittyä, on harmoniaan kiinnitettävä erityistä huomiota. Hyvää materiaalia ovat laulut, jotka perustuvat perustehoilte ja ”prototyypisille” sointuyhdistelmille. Näin syntyy pohja, joka on välttämätön myöhemmälle sointurakenteiden ymmärtämiselle. (Ahonen 2004, 105).

Minun käyttämäni helppo ja hauska tapa antaa harmoniatajulle kehittymiseen mahdollisuus, toteutuu siten, että annan oppilaiden tehdä itse soittamiinsa tai jonkun toisen opiskelijan soittamiin lastenlauluihin säestyksiä. Säestyksen tekeminen aloitetaan helposti vapailla kielillä, ja myöhemmin siirrytään teknisesti vaativampiin tehtäviin. Tämä on esimerkki helposti toteutettavasta keinosta, jolla luodaan tieto- ja kokemuspohjaa myöhemmille opinnoille. Näin toimiessani koen myös täyttäväni opetussuunnitelman perusteiden suosituksen, jossa musiikin perusteiden opetusta suositellaan integroitavaksi soveltuvien osien myötä yhteismusisointiin. (Opetushallitus 2002.)

2.5 Kuinka me teimme sen

Tutustuimme Lahden musiikkiopiston jousiorkesterin kanssa improvisointiin aiheenamme talvi ja pakkanen. Tarkoitus oli käyttää aikaansaamaamme soivaa materiaalia luomaan satukonsertin äänimaisemaa. Näin meillä oli selkeä tarkoitus ja käyttöarvo tälle kokeilulle. Keinoina käytimme vapaaseen assosiaatioon perustuvaa improvisaatiota ja sointupohjaan perustuvaa melodiaimprovisaatiota.

Ensimmäisissä harjoituksissa rikoimme jousiorkesterille tutun hevosenkengän muotoisen istumajärjestyksen ja asetuimme harjoituksissa ringiin, jotta kaikki näkisivät toisensa eikä johtajan rooli korostuisi. Se, että emme tarvinneet nuottitelineitä, varmisti myös hyvän katsekontaktin. Lähdimme liikkeelle leikkimällä kaikille tuttuja leikkejä, ”rikkinäistä puhelinta” ja ”seuraa johtajaa”. Soittajat saivat kukin vuorollaan laittaa liikkeelle musiikillisen viestin sekä toimia johtajina. Aluksi käytimme vain vapaita kieliä ja leikimme rytmeillä. Tämän

jälkeen otimme mukaan myös eri säveliä, ensin vain kaksi, ja sitten D-duuri asteikon ensimmäiset neljä säveltä. Orkesterissa soittavat 9-12-vuotiaat lapset soittivat rohkeammin ja keskittyneemmin kuin ennalta uskalsimme odottaa. Näin pääsimme heti syksyn ensimmäisissä harjoituksissa kiinni korvakuulolta soittamiseen.

Seuraavassa vaiheessa opettelimme soittamaan sovitun pituisia sooloja säestyksen päälle. Käytimme miksolyydistä D- ja A-asteikkoa ja säestyksenä oli bassokulku sointuasteilla I ja V. Jokainen sai valita itse sävelet, joita halusi soolossaan käyttää. Annoimme soolovuoron kiertää ja soolon soitettuaan jokainen siirtyi jälleen soittamaan säestystä. Harjoituksissa kaikki soittivat sooloja rohkeasti, mutta esityksessä sooloja soittamaan uskaltautui vain muutama soittaja. Tällä tavalla harjoiteltuja sooloja käytimme konsertissa kahdessa lastenlaulussa, *Talitintti ja talipakka* sekä *Jänöpupu ja pakkasen*. Tulos oli hämmästyttävän hyvä. Soolot sopivat lastenlauluihin erittäin hyvin. Erityisesti laulussa *Jänöpupu ja pakkasenpoika*, ne olivat kuin aitoa tunturituulta.

Konsertti punottiin vanhan suomalaisen sadun, *Jänöpupu ja pakkasen*, ympärille. Satu kertoo jänöpupun ja pakkasen kilpailusta ja siitä kuinka jänöpupun suu halkesi ristiin. Satu luettiin konsertissa ja orkesteri elävöitti sitä soittamalla sekä jänöpupua että pakkasta kuvaavia efektejä ja melodioita. Pakkasta kuvaavat efektit harjoittelimme ja tallensimme jo ennen joulua. Jänöpupua kuvaavat melodiat harjoittelimme joulun jälkeen ja soitimme kyseiset melodiat konsertissa elävänä esityksenä.

Pakkasta kuvaavia efektejä lähdimme etsimään vapaan assosiaation keinoin. Kysyimme lapsilta, mitä pakkanen tuo heille mieleen. Vastauksina oli mm. kengän alla nirskuva pakkaslumi, paukkuva jää, kimmeltävä hanki ja mäen lasku. Seuraavaksi jakaannuimme kolmeen pienempään ryhmään etsimään näille mielikuville soivaa vastinetta. Kukin ryhmä esitti omat versionsa toisille ryhmille. Näin toimimme sen takia, että ajattelimme pienemmässä ryhmässä soittamisen madaltavan uuden kokeilemisen kynnyistä. Soivat tulokset olivat mielenkiintoisia ja hauskoja. Lapset löysivät soittimistaan mitä ihmeellisimpiä efektejä.

Seuraavissa harjoituksissa soitimme pakkasefektejä yhdessä, jo tutuksi tulleessa ympyrämuodostelmassa. Kukin sai vuorollaan soittaa oman tulkintansa mielikuvista ja soitimme niitä myös yhdessä. Tuloksena oli vapautunutta soittimien räähkäystä ja mitä ihmeellisimpiä pakkasääniä. Nämä kaikki tallennettiin ja niistä tehtiin tallenne, jota käytettiin sadussa kuvaamaan pakkasta. Saimme improvisoimalla aikaiseksi hienosti pakkasta kuvaavaa sointimaailmaa ja rohkeaa soittoa, joka elävöitti hauskesti esittämiämme lastenlauluja. Vastaavan materiaalin soittaminen nuoteista olisi ollut erittäin vaikeaa tai jopa mahdotonta.

3 PROJEKTIHALLINAN TEORIAA

Lähteenäni on ollut Kai Ruuskan (2007) kirja *Pidä projekti hallinnassa*. Ruuska on koulutukseltaan insinööri ja valtiotieteiden maisteri ja hänellä on vankka kokemus projektitoiminnasta. Siitäkin huolimatta, että kirjalla ei ole suoranaisesti mitään tekemistä taiteiden ja musiikin kanssa, ovat projektinhallinnan periaatteet ja ongelmat samoja, alasta riippumatta.

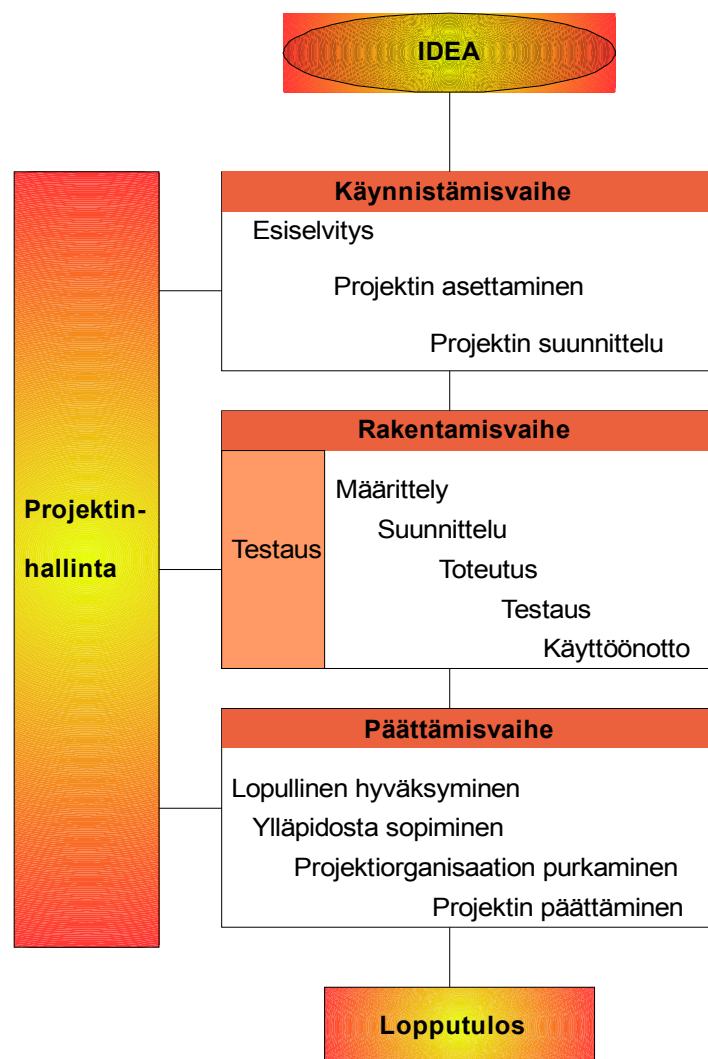
3.1 Mikä on projekti

Hyvällä projektilla on selkeästi määritelty alku ja loppu sekä tehtävä. (Puronen 2006). Kahta samanlaista projektia ei ole, vaan jokainen on aina ainutkertainen. Tästä seuraa se, että lopputulostakin on täysin tarkasti mahdotonta ennustaa. Projektin lopputuloksena ei aina tarvitse olla jokin tuote, vaan tuloksena voi olla myös ratkaisu johonkin ongelmaan. Projekti saattaa olla keino vastata ympäristön muutoksiin ja sen tuomiin uusiin vaatimuksiin. Projektityön luonteeseen kuuluvat riskit ja epävarmuus. Ne kuluttavat rahaa ja tuottavat sitä välillisesti vasta projektin päätyttyä. Se on tavallaan hyppy tuntemattomaan. Projekti on aina myös oppimisprosessi, josta saatua hyötyä tulee hyödyntää seuraavissa hankkeissa. (Ruuska 2007, 29-35.)

Projektin hallinnan periaatteet ovat sovellettavissa mihinkä tahansa tilanteeseen, jossa toimitaan projektimaisesti. Projektityömenetelmiä sovellettiin aluksi lähinnä teknisillä toimialoilla. Siellä projektin hallinta liittyi lähinnä suunnittelu- ja seurantamenetelmiin ja ihmisten johtamiseen sekä projektin sisäisiin ja ulkoisiin vuorovaikutussuhteisiin kiinnitettiin vähemmän huomiota. Nykypäivänä ne ovat kuitenkin projektinjohtamisen näkökulmasta usein kaikkein keskeisimpiä asioita. Projektien onnistuminen on viime kädessä kiinni johtamis- ja viestintätäidoista. (Ruuska 2007, 12, 15-33.)

3.2 Projektin elinkaari

Projektin elinkaarissa voidaan nähdä useita eri vaihteita. Kukaan niistä on sisällöltään ja työskentelytavoiltaan erilainen ja jokaisella vaiheella on omat tyypillisimmät ongelmat ja toimintamallit. Tämä vaihejako on yleinen ja se muuntuu jokaisen projektin luonteen mukaan.

Kuva 1. Projektin elinkaari ja vaihejako. (Ruuska 2007, 34.)

3.2.1 Idea ja käynnistämisvaihe

Syy siihen, miksi projekti perustetaan, voi olla kehitysidea, visio tai halutaan uudistaa jokin vanhentunut järjestelmä. Idea voi tulla organisaation ulkopuolelta tai sen sisältä. Alussa idea voi olla vasta hahmotelman asteella ja lopputulos vielä hyvinkin abstraktilla tasolla. Seuraavassa vaiheessa, käynnistämisvaiheessa, selvitetään, onko idea toteuttamiskelpoinen. (Ruuska 2007, 35.)

Ennen kuin projektia ryhdytään toteuttamaan, on syytä tehdä esiselvitys tai esisuunnitelma. Siinä selvitetään mm. onko suunniteltu projekti samassa linjassa organisaation tavoitteiden kanssa. Esisuunnitelmassa tulee hahmotella vähintäänkin toiminnalliset ja tekniset tavoitteet, keskeiset ongelma-alueet, tavoiteaikataulu, kustannusarvio ja resurssitarve sekä onnistumisedellytykset ja lopputulos. Siinä tapauksessa, että projekti päätetään toteuttaa, sen tekee linjaorganisaation johto. Johdon tehtävänä on kuvata lyhyesti projektin tausta, tehtävä, tavoiteaikataulu sekä nimetä projektipäällikkö ja projektin johtoryhmä. (Ruuska 2007, 35-37.) Ennen kuin projektille tehdään projektisuunnitelma, projektipäällikkö esittelee oman käsityksensä projektin sisällöstä. Tällä voidaan varmistaa, että projektipäälliköllä ja johdolla on sama näkemys projektin tavoitteista ja rajouksista. (Ruuska 2007, 36-37.)

3.2.2 Rakentamisvaihe

Takavuosina projekti ymmärrettiin lähinnä tuotteen ja järjestelmän teknisenä valmistamisena. Silloin toteutus ja testaus söivät suurimman osan resursseista. Määrittelyn ja suunnittelun miellettiin kuuluvaksi valmisteluun. Tänä päivänä, painopiste on jakautunut enemmän määrittelyn ja suunnittelun puolelle ja projektin aikainen kuormittavuus on jakautunut tasaisemmin koko projektille. Tästä on seurannut se, että työmääriä on helpompi arvioida. Samalla se on

muuttanut projektihenkilöstön osaamisvaatimuksia, koska määrittely- ja suunnittelutehtävät saattavat olla varsin vaativia. (Ruuska 2007, 37.)

Rakentamisvaihe käynnistyy tuotteen *määrittelyllä*. Siinä kuvataan mm. toiminnalliset ominaisuudet, käyttäjät, tiedon tuottajat ja tiedon käyttäjät. Tässä vaiheessa keskitytään toimintaan, ei teknisiin ratkaisuihin. Tämän kuvauksen pohjalta voidaan aloittaa tuotteen tekninen ja toiminnallinen suunnittelu.

Suunnitteluvaiheessa tehdään toiminnallisten vaatimusten perusteella toteutuksen tekninen ratkaisu. Siinä kuvataan yksityiskohtaisesti, miten järjestelmä tai tuote aiotaan toteuttaa. *Toteutusvaiheessa* valmistetaan suunnitteluvaiheen kuvausten mukainen järjestelmä tai tuote sekä laaditaan tarvittavat dokumentit ja käyttöohjeet. *Testausvaiheessa* tarkistetaan, että järjestelmä tai tuote vastaa asetettuja vaatimuksia sekä toiminnallisesti että teknisesti ja tehdään tarvittavat korjaukset. Vaikka testaus onkin rakentamisvaiheen lopussa oleva erillinen työkokonaisuus, on tuotetta testattava koko rakentamisvaiheen ajan. Välitulokset on aina tarkistettava ja hyväksyttävä ennen siirtymistä seuraavaan työvaiheeseen. *Käyttöönotto* vaiheen tehtävä on varmistaa, että uuden tuotteen tuotantokäyttö voidaan aloittaa ilma häiriöitä: tarvittava tiedotus on hoidettu, käyttäjäkoulutus on annettu, työtila ja organisointikysymykset on ratkaistu, ylläpito- ja tukijärjestelyistä on sovittu. (Ruuska 2007, 37-39.)

3.2.3 Päättämisvaihe ja lopputulos

Projekti on ajallisesti rajattu tehtävä, jolla täytyy olla selkeä päätepiste. Jos projektista seuraa kehitysehdotuksia, muodostetaan niistä omia projekteja. Projektipäällikön tehtävä on huolehtia siitä, että projektin aikana syntyneet dokumentit ja asiakirjat kootaan yhteen ja arkistoidaan. Ennen johtoryhmän viimeistä kokousta projektipäällikkö laatii projektista loppuraportin. (Ruuska 2007, 40.)

Projekti on aina myös oppimisprosessi. Se lisäksi että projektissa mukana olleiden

henkilöiden ammatillinen asiantuntemus vahvistuu, on tärkeää että myös ympärillä oleva organisaatio oppii. Esille tulleet ongelmat ja kehittämis ehdotukset tuodaan esiin loppuraportissa. Siihen kirjataan mikä toimi hyvin ja mitä kannattaa jatkossa tehdä toisin.

3.3 Projektin organisaatio

Projektiorganisaatio rakennetaan projektin toteuttamisen kannalta tarkoituksenmukaiseksi. Projektinryhmän ei ole tarkoitus toimia ”päällikkövetoisesti”, koska sen tehtäviä hoitavat kunkin alan erikoisasiantuntijat. Siinä ei ole perinteisiä esimies-alainen -asetelmia, vaan päätökset tehdään siellä missä on asiantuntemusta. Projektiryhmän olemassaolon tarkoitus on asetetun tavoitteen saavuttaminen. Sillä miten tavoite saavutetaan, ei ole niin suurta merkitystä kuin itse tavoitteen saavuttamisella. (Ruuska 2007, 126-130.)

Projekti perustuu aina *asiakkaan* tilaukseen, joka asettaa projektille vaatimuksia ja reunaehdoja ja joka rajaa projektin toimintaa. Asiakas voi tulla oman organisaation sisältä tai toisesta organisaatiosta. Silloin kun projektia tarkastellaan organisaation sisäisenä kehitystoimintana, ei tilaaja tarkoita liiketaloudellisessa mielessä asiakasta. Tilaaja-toimittaja -suhteen esiin tuominen on lopputuloksen laadun ja tehokkuuden kannalta hyödyllistä. Asiakas määrittelee, mitä se projektilta haluaa ja arvioi projektin päätteeksi, vastasiko toimitus tilausta. (Ruuska 2007, 162-163.)

Projektilla on aina *asettaja* eli henkilö, jonka päätöksellä projekti käynnistetään. Hän ei varsinaisesti kuulu projektiorganisaatioon, mutta hän voi toimia johtoryhmän puheenjohtaja. *Johtoryhmä*, jota voi kutsua myös ohjausryhmäksi tai valvontaryhmäksi, on projektin korkein päätöksiä tekevä elin. Johtoryhmä valvoo projektin etenemistä, tukee projektipäällikköä tämän johtamistehtävässä sekä tekee projektin rajausta, aikataulua ja resursseja koskevia päätöksiä. Projektipäällikkö valmistelee johtoryhmän kokoukset ja toimii tavallisesti johtoryhmän sihteerinä. Perehdyttämisessä ei pidä unohtaa johtoryhmää.

Johtoryhmä on osa projektia, ja myös johtoryhmän jäsenten täytyy tuntea projektin pelisäännöt ja tietää, mitä heiltä odotetaan. Parhaiten toimii johtoryhmä, jossa jokaisella johtoryhmän jäsenellä on projektin suhteen ”oma lehmä ojassa”. Yleensä johtoryhmän ei pidä uppoutua projektin sisällöllisiin yksityiskohtiin eikä päivittäisjohtamisen ongelmiin, mutta pienissä projekteissa on usein tarkoituksenmukaista laajentaa johtoryhmän vastuualueita myös sisältökysymysten suuntaan. (Ruuska 2007, 21-146.)

Projektipäälliköllä on keskeinen rooli projektiorganisaatiossa. Hän vastaa projektin päivittäisjohtamisesta ja yhteydenpidosta johtoryhmään ja sidosryhmiin. Hän suunnittelee, toimeenpanee ja valvoo. Vaikka periaatteessa projektipäällikkö ei itse tee, vaan teettää, niin pienemmissä hankkeissa hän osallistuu myös toteutusprosessin tehtäviin. Projektipäällikkö on aina johtoryhmän jäsen. Hän esittelee ja valmistelee käsiteltävät asiat sekä toimii johtoryhmän sihteerinä. (Ruuska 2007, 21-146.)

Projektiryhmä koostuu asiantuntijoita, jotka projektissa vastaavat projektin käytännön toteutustyöstä kukin oman erityisalueensa mukaan. Projektiryhmään voi kuulua siinä päätoimisesti että osa-aikaisesti työskenteleviä henkilöitä. Projektin aikataulunmukainen eteneminen edellyttää, että vastaan tulevat kysymykset saadaan nopeasti ratkaistua. Projektiryhmän jäsenille on määritelty vastuualueet ja samalla myös valta tehdä päätöksiä, jotka koskevat heidän toimialueitaan. Vaikka projektiryhmän jäsenten edellytetään toimivan itsenäisesti, ei se tarkoita tiedon panttaamista, vaan päätöksistä on tiedotettava muulle projektiryhmälle. (Ruuska 2007, 21-150.)

4. OMAN PROJEKTIN KUVAUS

4.1 Idea

Alkuvuodesta 2008 vierailin musiikkileikkikoulunopettajamme luona ja siinä yhteydessä syntyi idean siemen: olisi mielenkiintoista tehdä juonellinen soitinesittelykonsertti. Minusta tuntui, että jokakeväinen konserttimme, jossa esiteltiin soittimia, ei ollut lapsille kovinkaan innostava. Halusin tehdä jotain, joka tarjoaisi lapsille enemmän elämyksiä ja herättäisi mielenkiinnon musiikkia ja soittamista kohtaan.

Kollegani kiinnostui asiasta ja kehitteli ideaa eteenpäin. Ajatus muotoutui niin, että konsertti voisi toteutua seuraavan vuoden (2009) Lastenkarnevaalien aikaan. Koska karnevaali ajoittuu talveen, aiheena voisi olla talvi ja puput. Sain kollegaltani alkumateriaaliksi nuotteja lastenlauluista ja lastenlaululevyn. Näistä lauluista aloin hahmotella juonta konserttiimme. Pidimme kevään aikana palaverin, jossa kirjoitimme listan lauluista, joista muodostuisi konsertille löyhä juoni. Enää ei puuttunut kuin toteutus.

4.2 Työryhmän kokoaminen

Seuraavaksi rupesin kokoamaan opettajia sekä oppilaita toteuttamaan projektia. Kustannussyistä pidin tavoitteena sitä, että konserttiin valmistautuminen ja valmentautuminen olisi pääosin opiston normaalia opetustoimintaa.

Konsertin toteuttamisen kannalta oli tärkeätä saada idealle hyväksyntä myös työpariltani, jonka kanssa vedin opiston jousiorkestereita. Työparini innostui asiasta, eikä tunnustanut kauhistuvansa kaikkea sitä ylimääräistä työtä, jonka

projekti aiheuttaisi. Orkesterina meillä olisi jousiorkesteri, jossa soittaa 9 – 12 -vuotiaita viulisteja ja sellistejä. Lisäresurssina oli työharjoittelija, viulunsoiton opiskelija Lahden ammattikorkeakoulusta. Hän osoittautuikin erittäin tärkeäksi henkilöksi projektin toteuttamisen kannalta.

Musiikkileikkikoulun opettajan mukana olo takasi meille innokkaan joukon 5-vuotiaita laulajia. Laulunopettajamme lupautui etsimään ja harjoittamaan kahdesta kolmeen aikuista laulajaa musiikkileikkikoululaisten tueksi. Tanssinopettajamme lupautuivat tekemään haluamiimme lauluihin koreografiat sekä valitsemaan niihin tanssijat ja harjoittamaan heitä. Lyömäsoitintenopettajamme oppilaiden joukosta löytyi improvisaatioita hallitseva rumpali.

Myöhemmässä vaiheessa mukana oli vielä joukko muita opettajia auttamassa mm. tarvittavien tallenteiden tekemisessä. Konsertin puvustuksen suunnitteluun saimme apua Lahden ammattikorkeakoululta sisustusarkkitehdiksi valmistuneelta nuorelta taiteilijalta. Valoista, äänentoistosta ja lavastuksesta, lumisateineen ja hiilihapojäineen, vastasi vahtimestarimme.

Kaiken kaikkiaan projektin valmistamisessa oli mukana monta opettajaa ja oppilasta. Erityisen hienolta tuntui se, kuinka jokainen opettaja innostui ideasta ja innosti parhaita oppilaitaan osallistumaan projektiin. Tämä oli erittäin tärkeää ja kannustavaa valmisteluvaiheessa, kun ideaa testattiin ja muokattiin.

Kun juoni oli punottu kokoon ja työryhmä oli koossa, pidimme ensimmäisen projektipalaverin. Siinä sovittiin resurssista, joilla projekti toteutettaisiin. Suurin osa projektin toteuttamiseksi tapahtuvasta opetuksesta oli opiston normaalia opetustoimintaa. Näistä aiheutuvat kulut ovat puolestaan asioita, jotka eivät kuulu minun toimenkuvaani. Kaikesta normaalin opetustoiminnan yli menevästä kuitenkin sovimme. Näitä olivat palaverit, tanssijoiden harjoittamisesta aiheutuvat kulut sekä lavastus- ja puvustuskulut. Näin meillä oli projektille rehtorin siunaus ja minulla koko kesä aikaa suunnitteluun ja sovitusten tekemiseen.

4.3 Satukonsertin juoni

Konsertin juoni etenee seuraavalla tavalla: Konsertti alkaa tervetulotoivotuksilla sekä esiintyjien ja soitinten esittelyllä. Kukin soitin esitellään pienellä soololla ja sitten alkaa tarina. Jotta talvi ja lumi voi saapua, tarvitsemme pakkasta. Yhdessä kaikkien esiintyjien ja yleisön kanssa kutsumme paikalle pakkasta pakkaslaululla. Kutsuamme yhtyy lapinukko, joka paukuttaa djembe-rumpua ja näin paikalle saapuvat pakkasenpojat. Djemben säestyksellä he tanssivat meille pakkasantanssin ja tuovat mukanaan kaikkialle pakkasen ja kuuran.

Kun ilma on hyytävän kylmää ja maa on aivan jäässä, putoaa maahan yksi pieni lumihiutale. 5 -vuotias musiikkileikkikoululainen esittää jousitrion säestyksellä laulun *Pieni lumihiutale*. Yksi pieni lumihiutale sulaa nallen ”nöpönenälle”, mutta onneksi seuraavaksi paikalle saapuu lumityttö tuoden tanssillaan valkeaa lunta, joka peittää kaiken pehmeiseen lumihuntuun. Laulusolisti esittää *Lumikuningattaren laulun* jousitrion säestyksellä.

Nyt meillä on aivan oikea talvi. Olemme päässeet Lappiin ja siellä juosta jolkuttaa poro. Aikuiset laulajat esittävät musiikkileikkikoululaisten kanssa joiun. Talvisessa maisemassa hyppii myös talitintti. Se on aivan kylmissään ja yrittää nokkia talipakasta itselleen syötävää. Orkesteri ja musiikkikoululaiset esittävät laulun *Talitintti ja talipakka*.

Kukahen siellä mättään takana pomppii? Olisikohan se pikku pupu. Musiikkileikkikoululaiset ja orkesteri esittävät laulun *Pikku pupu järven jäällä*. Näin konsertin toinen päähenkilö, pupu, on esitelty. Sitten tulee jännät paikat, kun jänöpupu ryhtyy kilpasille pakkasen kanssa. Musiikkileikkikoulun opettajamme lukee vanhan suomalaisen *sadun jänöpupu ja pakkasen* ja orkesteri värittää satua äänillä, jotka kuvaavat pupua. Tämä pupu on hieman mystinen, sillä sen voi nähdä vain jos sulkee silmänsä ja kuuntelee tarkasti. Kuulemme myös pakkasen pauketta. Nämä äänet orkesteri on äänittänyt jo aikaisemmin marraskuussa 2008. Sadussa pieni jänöpupu voittaa viekkauksellaan pelottavan ja vahvan pakkasen. Ei jaksanut pakkasen kauaa kylmätä, kun jänöpupu vain

valitteli kuumuutta. Lopulta pakkanen nukahti ja jänöpupu pääsi pälkähästä. Niin leveästi se kuitenkin nauroi ja kehui voittoaan, että siltä repesi turpa ristiin.

Koko konsertti loppuu iloiseen, vetävään joikuun, jänöpupun riemuvoiton kunniaksi. Orkesteri avustajineen ja musiikkileikkikoululaiset esittävät laulun *Jänöpupu ja pakkanen*. Jäljellä on enää vain kiitokset.

4.4 Harjoitusprosessi

4.4.1 Musiikkileikkikoululaiset

Koko projektin lähtökohtana oli toimia lasten ehdoilla. Laulujen, niiden tempojen ja yhteisten harjoitusten määrän oli tarkoitus muotoutua pienten musiikkileikkikoululaisten tarpeiden, jaksamisen ja keskittymiskyvyn mukaan.

Lokakuussa musiikkileikkikoululaiset alkoivat harjoitella lauluja omilla viikoittaisilla tunneillaan ja syysloman jälkeen he aloittivat vierailut jousiorkesterin harjoituksissa. Ensimmäisellä kerralla he olivat vain tutustumassa jousiorkesteriin. Halusin varata heille mahdollisuuden totutella rauhassa uuteen tilanteeseen ja uusiin ihmisiin.

Tavoitteena oli esittää osa tulevan satukonsertin lauluista musiikkiopiston joulujuhlissa. Tapasimme yhteensä viisi kertaa ennen joulujuhlaa. Yhteistä harjoitusaikaa varattiin noin puoli tuntia harjoitusta kohti. Harjoitusmäärä vaikutti riittävältä, sillä esiintyminen oli todellinen menestys. Minusta tuntui, että saimme esiintymisellä uskottavuutta ja kaikki mukana olleet saivat hyvää esimakua siitä, mitä helmikuussa oli tulossa. Esiintymiset hyvissä ajoin ennen varsinaista esiintymistä olivat hyvin tarpeellisia myös sen takia, että se pakotti minutkin tekemään osan sovituksista jo hyvissä ajoin valmiiksi.

4.4.2 Orkesteri

Syksyn aikana jousiorkesteri harjoitteli normaalisti, kerran viikossa 60 minuuttia. Opettelimme konsertissa esitettäviä lauluja korvakuulolta. Kaikki asiat opetimme ensin kuulonvaraisesti ja kun oppilaat osasivat soittaa uuden teeman tai laulun, niin sen jälkeen annoimme oppilaille nuotit ja katsoimme miltä juuri opittu näyttää nuotteina. Näin meillä jäi enemmän resursseja keskittyä soittamisen laatuun sekä tyyliin ja saimme soittoon rohkeutta ja näyttävyyttä heti alusta alkaen.

Harjoituksissa käytimme aikaa säestysäänien hakemiseen ja kokeilemiseen. Näin muokkasimme yhdessä oppilaiden kanssa kaikille sopivan tasoista soitettavaa. Siitä seurasi se, että harjoituksissa pystyimme keskittymään kokonaisuuteen sen sijaan, että olisimme käyttäneet paljon aikaa stemmojen harjoittamiseen. Tällä tavalla työskennellessä nuotit olivat muistiinpanojen asemassa ja soittajien huomio kiinnittyi enemmän yhdessä soittamiseen kuin nuottien lukemiseen.

Syksyn mittaan tavoitteet vähitellen realisoituivat. Ensimmäisen harjoituksen jälkeen tuntui siltä, että tämä orkesteri pystyy mihin vain, koska siinä oli niin rohkeita soittajia. Kuitenkin syksyn aikana hahmottui se, kuinka vähän loppujen lopuksi meillä oli aikaa harjoitella, ja kuinka paljon kappaleita siihen nähden oli tarkoitus esittää. Normaalisti tämän tasoinen orkesteri esiintyy lähinnä joului- ja kevätjuhliissa noin 5-10 minuutin ohjelmalla. Nyt meidän oli kuitenkin tarkoitus tehdä puolen tunnin mittainen konsertti puolella vuodessa. Päätimme esittää lauluista kaksi, *Lumihutale* ja *Jäänkuningattaren laulu*, opettajien muodostamalla jousitriolla. Yhteisten harjoitusten organisoinnin kannalta tämä osoittautui toimivaksi ratkaisuksi.

Syysloman jälkeen saimme rauhassa keskittyä valikoituun määrään kappaleita. Orkesteri olisi mukana laulussa *Lumihutale* vain luomassa lumisadetta kuvaavaa helinää, kierittelemällä kulkusia. Soittamassa se olisi lauluissa *Talitiintti ja talipakka*, *Jänöpupu ja pakkasen*, *Pakkaslaulu*, *Pikku pupu* sekä sadussa *Jänöpupu ja pakkasen* esittämässä pupua kuvaavia teemoja. Ennen joulua esittäisimme opiston joulujuhliissa näistä kolme ensimmäistä laulua. Tässä oli

sopiva määrä haastetta sekä jousiorkesterin soittajille että musiikkileikkikoulun lapsille.

Satukonsertin juoni rakentui vanhan suomalaisen sadun ympärille. Se kertoo jäniksen ja pakkasen taistelusta ja siitä kuinka jänikseltä repesi suu ristiin. Musiikkileikkikoulunopettajamme luki sadun ja orkesterin kanssa väritimme satua kuvaten sekä pakkasta että pupua. Pakkasta kuvaavat äänet tallensimme etukäteen marraskuun aikana. Kollegan avulla muokkasimme niistä levyn, jolta äänet konsertissa soitettiin. Pupuä ääninä ja melodioita teimme konsertissa paikan päällä. Sadun harjoittelun jätimme tammikuulle, jotta loppuvaiheeseenkin jäisi jotain uutta ja mielenkiintoista. Tässä vaiheessa oppilaat osasivat jo seurata aktiivisesti, mitä ympärillä tapahtuu. Lisäksi orkesterin apuna oli kaksi aikuista viulistia, joten saimme orkesterin reagoimaan nopeasti ja sen osuuden sadussa hyvin toimivaksi.

4.4.3 Sovitukset

Sovituksilla oli joitakin erityisiä, tilanteen sanelemia vaatimuksia. Laulujen muodon tuli olla sama kuin lastenlaululevyllä, jonka kanssa muskarilaiset harjoittelivat. Tämän seurauksena yhteisten harjoitusten tarve vähenisi oleellisesti. Vaikka kyse oli laulujen säestyksistä, melodian tuli olla myös orkesterilla selkeänä, jotta musiikkileikkikoululaisten olisi helppo laulaa mukana. Stemmojen piti olla niin helppoja, että vapaiden kieltenkin soittajat pysyvät mukana, vaikka ympärillä tapahtuisi paljon huomiota vieviä asioita.

Syksyn aikana vein sovituksia aina harjoituksiin testattavaksi ja vähitellen niistä karisi ääniä pois, kunnes lopulta säestykset olivat lähinnä vapaita kieliä helpoissa rytmeissä, melodia selkeästi viuluilla ja selloilla helppo bassokulku.

Työskentelytapa oli minulle työläs siinä mielessä, että kirjoitin samoja stemmoja useampaan kertaan ennen kuin sovituksille löytyi lopullinen muoto. Mielenkiintoa ja vaativuutta saimme sooloilla, joita edistyneimmät ja rohkeimmat oppilaat soittivat. Vaihtelevuutta ja erilaisia sointivärejä saimme aikaan nk. hählysoittimilla.

Käytimme sähköasennusputkia, ukkosrumpua, pääkalloja, kastanjetteja, guiroa, lautasta, sadekeppiä, chimesia ja kulkusia. Näitä soittamassa oli joukko avustajia, opiston vanhimpia oppilaita. Tuloksena meillä oli yksinkertaisia, mutta toimivia sovituksia.

Vaikka en varsinaisesti ole opiskellut sovittamista olen sitä kuitenkin tehnyt sen takia, että aina ei ole saatavilla valmiita, tilanteeseen sopivia sovituksia. Olen sitä mieltä, että soitonopettajan koulutukseen kuuluvat musiikin teorian opinnot antavat perusvalmiudet sovitusten tekemiseen. Sovittamista oppii kuitenkin vain sovituksia tekemällä, kokeilemalla ja kuuntelemalla. Itselleni suurin kynnyks oli luottaa omaan korvaan ja tyyliin. Tässä asiassa sain tärkeää tukea ja kannustusta Lahden ammattikorkeakoulun musiikin laitoksen sovituksen opettajalta.

4.4.4 Tanssit

Tanssinopettajat tekivät lauluihin koreografiat toivomusteni mukaisesti. He harjoittivat oppilaitaan hyvin itsenäisesti eikä minun tarvinnut juurikaan olla mukana harjoitusvaiheessa. Tästäkin huolimatta tanssit istuivat kokonaisuuteen erittäin hyvin. Ne olivat visuaalisesti mielenkiintoisia, kuvasivat aihetta hyvin ja veivät juonta eteenpäin.

Pakkasenpojat ja heidän opettajansa aloittivat harjoittelun hyvissä ajoin syksyllä. Heidän opettajansa teki koreografian poikien omien ideoiden pohjalta. Tanssia he harjoittelivat viikoittaisella tunnillaan. Vasta marraskuun loppupuolella tein djemben-soittajan kanssa heille äänitteen harjoituksia varten. Pakkasenpoikina oli tarkoitus olla kolme 9-11 -vuotiasta tanssijaa opiston poikien tanssiryhmästä. Vain muutamaa päivää ennen esitystä yksi pojista sairastui ja koreografiaa jouduttiin vielä muuttamaan. Nuoresta iästään huolimatta pojat selvisivät muutoksista loistavasti.

Balettiopettajamme valmisti oppilaansa *Jäänkuningattaren tanssiin* hyvissä ajoin. Hän teki oppilaalleen helposti eri muotoisiin tiloihin muuntuvan koreografian. Hänen oppilaansa esitti tanssin jo joulukuun alkupuolella balettioppilaiden omassa illassa. Hento 12-vuotias balleriina oli roolissaan sykehdyttävä.

4.4.5 Skenografia

Lavasteilla oli konsertissa hyvin pieni rooli. Rajoittavana tekijänä oli salin koko, sekä nouseva katsomo, joka oli pienille katsojille näkyvyyden kannalta ongelmallinen. Lisäksi esiintyjiä oli salin kokoon nähden runsaasti. Päädyimme ratkaisuun, jossa lavasteita oli, mutta ne olivat isoja ja selkeitä.. Lavasteina oli musiikkileikkikoululaisille korokkeet, valkoisiksi lumikinoksiksi naamioituina. Taustana oli valkoinen kangas, joka osoittautui kuitenkin hieman hankalaksi väriksi. Soittajien valkoiset paidat eivät juuri erottuneet valkoista taustaa vasten. Valoilla, savulla ja hiilihappojäällä saimme kuitenkin luotua jännittäviä tunnelmia.

Visuaalisen ilmeen rakentamiseen saimme apua Lahden ammattikorkeakoulusta valmistuneelta sisustusarkkitehdiltä. Hän suunnitteli värimaailman, jota käytimme. Soittajat saivat pukeutua selkeästi mustaan ja valkoiseen. Piristysvärinä heillä oli huivit, joiden värit oli lainattu lapin kansallispuvuista. Musiikkileikkikoululaisten vaatteet toistivat kirkkaita perusvärejä. Lumikuningattarelle ja pakkasen pojille halusimme jotain kylmää ja jäistä, joka tarkoitti mielestämme valkoista ja sinistä.

4.4.6 Esityksen kokoaminen

Ennen joulua ehdimme esittää osan konsertista, mutta paljon jäi vielä harjoiteltavaa tammikuullekin. Satua *Jänöpupu ja pakkanen* aloimme harjoitella vasta tammikuussa. Myös lastenlaulun *Pikku pupu* harjoittelu tapahtui aivan viime hetkellä. Vielä esityksessäkin se oli yllätyksiä täynnä. Tammikuulle jäi orkesterin harjoiteltavaksi monia lyhyitä osioita. Suurimpana tehtävänä oli liittää konsertin osat yhteen ja saada se toimimaan kokonaisuutena. Suunnittelin jäljellä olevien harjoitusten aikataulut minuutin tarkkuudella, jotta ehdimme harjoitella kaiken tarvittavan. Erityisen haasteellinen ja rajoittava tekijä olivat pienet musiikkileikkikoululaiset. Vaikka yritin suunnitella harjoituksia niin että heidän tarvitsisi olla yhteisharjoituksissa mahdollisimman vähän, tuntui keskittyminen olevan heille liian vaativa tehtävä. Esityksessä olikin lavalla kaksi äitiä valvomassa heitä koko esityksen ajan. Toisaalta juuri eloiset lapset toivat konserttiin sen kaikkein parhaimman tunnelman. Konsertti ei ollut jäykän tärkeä, vaan leppoisa musiikillinen tarinatuokio. Se oli esiintyjille erittäin hyvä ja opettavainen kokemus. Toivon, että yleisöönkin välittyi se iloinen tekemisen meininki, mikä mielestäni lavalla pulppusi.

5 SATUKONSERTTI PROJEKTINA

5.1 Idea

Uudet, vuonna 2002 ilmestyneet, opetussuunnitelman perusteet sekä uudet tasosuoritusvaatimukset vuodelta 2005, luovat musiikkiopistoille muutospaineita. Niiden toteuttaminen vaatii opettajilta uusia taitoja ja uusien osaamisalueiden kehittämistä. Toisaalla taas viihdeteollisuus tuo helpot elämykset osaksi jokaisen elämää, kaikki halutaan tässä ja nyt ilman omaa vaivannäköä. Se on luonut mielikuvan, että omakohtainen flow-ilmiö on mahdollista saavuttaa nojatuolissa mukavasti löhöten. Musiikkiopistoissakin halutaan vastata yhteiskunnan luomiin haasteisiin tuottamalla näyttäviä esityksiä, jotka ovat oppilaille todellisia omakohtaisia elämyksiä ja samalla tuovat opistoille niiden paljon kaipaamaa positiivista näkyvyyttä.

Tämän projektin osalta muutospaineet tulivat organisaation ulkopuolelta ja idea siihen, kuinka niihin voisi vastata, organisaation sisäpuolelta. Halusin tutustua improvisaatioon sekä saada aikaan esityksen, jossa yhdistetään musiikkiopiston eri toiminta-alueita, soitinopetusta, varhaiskasvatusta ja tanssia, elämyksellisellä tavalla.

5.2 Käynnistysvaihe

Aivan ensimmäiseksi tarvitsin rehtorilta luvan esiselvityksen tekemiseen. Idean äitinä, rehtorin valtuuttamana, aloitin alustavat keskustelut kollegoiden kanssa. Maaperä oli hedelmällistä, joten seuraavaksi ryhdyin musiikkileikkikoulunopettajamme kanssa hahmottelemaan konsertin musiikillista sisältöä.

Keväällä 2008 pidettiin palaveri, jossa projekti päätettiin toteuttaa. Palaverissa olivat mukana projektin toteuttamisesta vastaava ryhmä. Itse vastasin projektin aikataulun suunnittelusta, organisoinnista ja tiedottamisesta. Roolini vastasi projektipäällikön vastuualuetta, mutta lisäksi vastuullani olivat myös monet projektin varsinaiseen toteutukseen liittyvät osa-alueet, jotka olivat projektin toteutumisen kannalta oleellisia.

Kustannusten osalta projektin edellyttämä työ, oli suurimmalta osaltaan opiston normaalia opetustoimintaa, johonka on jo sisällytettyä tietty tuntimäärä opetuksen suunnittelua varten. Projektista aiheutuvia ylimääräisiä suunnittelutöitä varten budjetoitiin resurssia muutaman palaverin kustannusten verran. Yhteistyökumppaneita oli tarkoitus saada puvustusten, maskeerausten, lavastusten ja äänitekniikan suunnitteluun ja toteuttamiseen.

Projektille hahmoteltiin tavoiteaikataulu välitavoitteineen. Lopullinen tavoite oli satukonsertti Lahden talvikarnevaaleilla helmikuussa 2009, mutta osia siitä oli tarkoitus esittää syksyn aikana sekä opiston joulujuhlissa. Konsertilla oli hyvät onnistumisen mahdollisuudet. Opistossa on toteutettu useita vaativia projekteja ja lisäksi määrittelimme tavoitteelle suuren liikkumavaran. Pienimmillään se olisi opiston tavallinen konsertti, jossa lapset esittäisivät lastenlauluja, laajimmillaan se olisi visuaalisesti näyttävä poikkitaiteellinen elämys.

Minulle henkilökohtaisesti oli suurena haasteena se, että projektin toteuttaminen edellytti minulta monien uusien asioiden oppimista. Tällaisia olivat mm. improvisaatio, sovittaminen, konsertin suunnittelu ja projektinhallinta. Tavoitteenani oli yhdistää eri opettajien osaamista, kuitenkin niin, että projektin toteuttaminen ei vaatisi muilta opettajilta kohtuuttomasti uuden oppimista.

Tässä vaiheessa olisi ollut hyvä ottaa esille mahdollisia ongelmakohtia. Esimerkiksi mikä on projektityön luonne ja kuinka suuri on viestinnän tarve, jotta projektilla on mahdollisuus edetä suunnitellusti. Mikä on projektista vastaavan opettajan rooli sekä millä valtuuksilla ja ohjauksella hän vastuualueitaan hoitaa. Lisäksi olisi ollut syytä rajata tarkemmin kunkin projektiryhmään kuuluvan

opettajan vastualueet. Näin toimien olisi työmäärän realistiseen arviointiin ollut paremmat mahdollisuudet.

Projektin tarkoitus ja tavoitteet saatettiin kirjalliseen muotoon vasta tammikuussa 2009. Projektin toiminnallisia tavoitteita määrittelimme monipuolisesti.

Halusimme tuottaa yhdessä mielenkiintoisen, motivoivan projektin Lahden musiikkiopiston jousisoitinoppilaille ja musiikkileikkikoululaisille. Halusimme tehdä jousisoittimet tutuimmaksi musiikkileikkikoululaisille, sekä projektiin osallistuville että konserttia kuuntelemaan tulleille lapsille. Halusimme lisätä oppilaitosten välistä yhteistyötä ja tuottaa projektin, joka on opettajille motivoiva ja antaa mahdollisuuden uuden oppimiseen. Tavoitteena oli myös saada opistolle näkyvyyttä. Halusimme myös aikaansaada oppilaille kokemuksen siitä, että voimme orkesterissakin soittaa ilman nuotteja ja myös luoda musiikkia itse. Tämä siirtäisi huomion oleelliseen eli oman soiton ja orkesterin kuuntelemiseen, ympäristön huomioimiseen ja musiikillisten kokonaisuuksien hahmottamiseen. Hyvin tärkeänä tavoitteena oli myös se, että jokainen mukana oleva lapsi tuntisi itsensä tärkeäksi, huolimatta omasta soittotaidosta tai oman osuuden vaativuudesta. Tavoitteena oli saada aikaan hauska konsertti, joka saisi kuulijassa aikaan halun olla mukana soittamassa ja laulamassa.

Tavoitteena oli myös lisätä opiston sisäistä yhteistyötä, lähentämällä sekä varhaiskasvatusta että tanssinopetusta ja soitonopetukseen. Myös opettajien työnkuvan ja valmiuksien monipuolistaminen oli tärkeä tavoite. Halusimme kehittää opettajien tiimityöskentelyä ja ymmärrystä siitä, mitä on hyvä yhteistyö. Tavoitteena ei ollut tiimityöskentelyn täydellinen hallitseminen, vaan tutustuminen työskentelytapaan ja sen merkityksen pohtiminen.

5.3 Rakentamisvaihe

Rakentamisvaihe ajoittui syksylle 2008. Ensimmäisenä suunnittelimme mitä tehdään ja kuka tekee. Toisin sanoen päätimme laulut, joista konsertin juoni rakentuisi sekä ketkä kunkin laulun esittäisivät. Tässä vaiheessa jousiorkesterin ja musiikkileikkikoululaisten oli tarkoitus mukana kaikissa lauluissa. Myöhemmin tähän jouduttiin tekemään muutoksia. Aikataulu oli se josta emme voineet joustaa, joten jouston varaa oli löydyttävä jostain muualta.

Seuraavaksi suunnittelimme, kuinka tehdään. Siitä ketkä tekevät tarvittavat sovitukset ja koreografiat oli sovittu jo käynnistämisvaiheessa. Nyt suunnittelin tarkemmin millä aikataululla sovitusten tekeminen etenisi, mitä tallenteita tarvittaisiin musiikkileikkikoululaisten ja tanssijoiden harjoittelua varten, milloin musiikkileikkikoululaiset tulisivat harjoittelemaan orkesterin kanssa sekä mihin asettaisimme välitavoitteet.

Kukin hoiti vastuualuettaan tahollaan. Tanssijat tekivät koreografiat ja harjoittelivat itsenäisesti, musiikkileikkikoululaiset harjoittelivat lauluja viikoittaisilla tunneillaan ja jousiorkesterin kanssa työstimme ja harjoittelimme laulujen säestyksiä ja improvisointia niin ikään viikoittaisilla tunneilla. Rakentamisvaiheen määrittely, suunnittelu, toteutus ja testaus kiersivät spiraalin tavoin aina vaiheiden toisiaan muokaten. Jokaisella kierroksella vaiheet selkiytyivät ja tavoite oli lähempänä lopullista muotoaan.

Niin kauan kaikki oli tuttua ja turvallista, kun projekti oli siinä vaiheessa, että kukin valmisti omaa vastuualuettaan itsenäisesti. Uusien haasteiden eteen jouduimme, kun näistä alueista piti nivoa ehjä kokonaisuus. Tässä vaiheessa suunnittelun ja viestinnän määrä ja laatu herätti minussa ristiriitaisia tunteita. Halusin panostaa näihin alueisiin mahdollisimman paljon, jotta harjoitukset sujuisivat tehokkaasti ja hyvässä hengessä. Minusta vaikutti kuitenkin siltä, että musiikkiopistossa vallitsee samanlainen käsitys projektin vaihteista kuin

esimerkiksi teollisuuden puolella takavuosina, jolloin suurin osa työpanoksesta käytettiin toteutukseen ja testaukseen. Musiikkiopistossa tämä tarkoittaa sitä, että pääpaino on harjoitustapahtumassa niiden suunnittelun ja valmistelun jäädessä vähemmälle huomiolle. Näin harjoitukset ja esitykset saatetaan kokea erittäinkin kuormittavina. Tätä olisi mahdollisuutta vähentää oivaltamalla suunnittelun ja viestinnän merkitys sekä varaamalla aikaa toteutuksen ohjaukseen. Samalla tavalla kuin muillakin aloilla, painopisteen muuttaminen vaatii henkilöstöltä uutta osaamista ja resurssien siirtämistä tai lisäämistä, mutta samalla se antaisi myös tehokkaan välineen tiedon jakamiseen ja työn kehittämiseen.

Tähän satukonserttiin valmistautumista voisi kuvata niinkin, että keväällä 2008 sitä suunniteltiin kuin projektia, syyslukukauden se oli opiston tavallista linjatyötä ja projektiksi se muuntui taas tammikuussa 2009 kun lopullinen tavoite lähestyi ja mukaan oli liitettävä kaikki konsertin osatekijät. Tanssit ja musiikki liitettiin yhteen, sadun kaikki osat yhdistettiin, konsertin visuaalisesta puolesta oli tehtävä päätökset ja hoidettava markkinointi. Lisäksi hoidettavana oli kaikki varsinaisen konsertin järjestämiseen liittyvät käytännön asiat koskien yleisöä, konserttipaikkaa ja suurta esiintyjämäärää.

Kuten projektin luonteeseen kuuluu, tämänkin kohdalla työtahti ja tunnelmat tiivistyivät loppua kohden ja tärkeintä oli tavoitteen saavuttaminen, ei se, miten se saavutettiin. Yhteistyökumppaneiden hankkiminen jäi minun osaamattomuuden ja ohjauksen puutteen vuoksi ja tästä syystä lopussa tarvittiin opettajilta lisäpanosta eritoten sadun toteuttamisessa. Lavastuksen ja puvustuksen osalta laskimme tavoitteita ja tyydyimme huomattavasti vähäisempään, kuin mitä alun perin oli haaveiltu. Haaveillekin täytyy löytyä konkreettinen toteuttaja ja siihen eivät omat resurssini enää riittäneet. Projektipäällikön tehtävä on tarvittaessa vaikka runnoa projekti tavoitteeseen. Rooli on epämiellyttävää, mutta pitää paikkansa. Keräsin langat käsiini, kiristin otteen tiukaksi ja saavutimme tavoitteemme. Konsertti oli elämys niin yleisölle kuin esiintyjillekin. Se oli ehjä, loogisesti etenevä kokonaisuus ja lavalla pulppusi iloinen tekemisen meininki.

5.4 Päättäminen ja lopputulos

Kun projektina on tuottaa konsertti, muotoutuu konsertista kuin itsestään projektille selkeä ja luonteva päätös. Se on päätöksenä niin kouriintuntuva, että projektin tärkeä osa, oppiminen, jää helposti pohtimatta ja kirjaamatta. Tärkeää olisi kuitenkin vielä miettiä, mitä hyvää projektissa oli, mitä puutteita ilmeni ja mitä kannattaisi seuraavissa projekteissa tehdä toisin.

Suurimmat ongelmat olivat projektinhallinnan alueella. Vakavia puutteita koettiin suunnittelussa ja projektin johtamisessa. Myös työmäärän arviointi oli epärealistinen, joten projektille ei osattu raivata riittävästi tilaa. Ongelmana olivat myös liian laajat vastualueet, erityisesti minulla, mutta myös muilla työryhmän jäsenillä. Projektin toteuttajia olisi tarvittu enemmän. Erittäin tarpeellinen olisi ollut henkilö, jonka vastuulla olisi ollut vain ja ainoastaan projektin vetäminen.

Itse koin ongelmaksi ohjauksen puutteen. Projektilla ei ollut käytännössä selkeää omistajaa tai asiakasta ja vastuu jäi projektin vetäjänä minulle ilman tarvittavia valtuuksia. Koko projektin aikana koin suurimmaksi ongelmaksi sen, että projektityön luonne oli meille kaikille uusi asia ja näin myös viestinnän tärkeys jäi ymmärtämättä. Projektin vetäjänä en osannut vaatia omistajalta, tässä tapauksessa rehtorilta, riittävästi tukea enkä ohjausta ja toisaalta en kyennyt motivoimaan työryhmää tiiviiseen yhteistyöhön ja aktiiviseen viestintään. Koska minulla oli projektin vetämisen lisäksi paljon muitakin vastualueita, koin hautautuvani yksin valtavan työmäärän alle. Vaikka arvioin oman työmääräni suureksi, yllätyin kuitenkin siitä, kuinka paljon työtä todellakin voi olla yhden puolen tunnin konsertin suunnittelussa ja toteutuksessa.

Vaikka konsertin visuaaliseen antiin oltiinkin pettyneitä, konsertti sinänsä koettiin positiivisena asiana. Konsertti oli elämyksellinen kokemus sekä esiintyjille että yleisölle. Toivon, että jokainen tunsi itsensä tärkeäksi osaksi tätä esitystä. Ainakin

voin todeta, että kaikki mukana olleet lapset ja nuoret olivat mukana iloisella innolla. Osasimme soittaa ilman nuotteja ja sekä improvisoida. Orkesterin soittamisen laadullinen taso ja aktiivinen ote oli huomattava. Voin siis todeta, että musiikillisesti pääsimme asettamiimme tavoitteisiin.

Myös monia muita projektille asetettuja tavoitteita saavutettiin. Yhteistyö lähensi soitinopetusta ja varhaiskasvatusta toisiinsa. Musiikkileikkikoululaisista n.35 % haki viulun ja sellon soitinvalmennusryhmiin. Huomasimme kuinka erillään opiston varhaiskasvatus ja soitinopetus on toisistaan ja motivoidimme kehittämään uusia yhteistyömuotoja. Opettajat tekivät yhteistyötä ja tutustuivat tiimityöskentelyn haasteisiin. Projektissa ilmenneiden yhteistyöongelmien vuoksi, pyysimme opettajille koulutusta tiimi- ja projektityöskentelyyn, joten rehtorimme lupasi kartoittaa mahdollisuuksia.

Saimme opistolle myös kiitettävästi näkyvyyttä. Se mikä jäi tavoitteista, tämän projektin osalta, oli oppilaitosten välinen yhteistyö. Tarkoitus oli, että lavastusten, pukujen, maskeerauksen ja äänentoistotekniikan osalta tekisimme yhteistyötä muiden oppilaitosten kanssa. Oppilaitosten välistä yhteistyötä toteutettiin kuitenkin jo myöhemmin samana keväänä, opiston toisen projektin tiimoilta.

6 YHTEENVETO

Tutkimuskysymykseni oli: Miten nykyisellä soitonopettajan koulutuksella voi vastata tasosuoritusten tuomiin uusiin haasteisiin erityisesti improvisoinnin osalta? Pyrkimyksenäni oli löytää käytännönläheistä tietoa improvisoinnista ja pohtia millä keinoin improvisointia voisi sisällyttää soitonopetukseen.

Tutkimusmatka oli mielenkiintoinen ja yllättävä. Se johdatti minut uusien kysymysten äärelle ja toisaalta toi vastauksia haasteisiin, joihin en ole aikaisemmin osannut etsiä ratkaisuja. Hyvillä mielin voin todeta, että nykyisellä koulutuksellani voin oppia improvisointia ja tehdä sitä yhdessä oppilaideni kanssa. Mutta voinko sitä perinteisessä mielessä opettaa, onkin vaikeampi kysymys ja jäänee toistaiseksi avoimeksi. Tiedän nyt, että voin opettaa improvisoinnin keinoja, kielioppia ja muotorakenteita. Voinko kuitenkaan opettaa luovuutta, johon improvisointi antaa mahdollisuuden. Toisaalta, tarvitseeko luovuutta opettaa vai voisivatko oppilas ja opettaja tehdä yhdessä matkaa luovuuden värikkääseen maailmaan. Ehkä tässä kohden minulla on lupa luopua opettajan asemastani ja hämmästyä ja iloita uusista musiikillisista tunnelmista ja löydöistä.

Improvisointi antaa soitonopetuksessa mahdollisuuden täysin toisenlaiseen oppimiseen, kuin mihin perinteisesti olemme tottuneet. Jäljittelyyn perustuva oppiminen on toki tärkeää, ellei suorastaan elinehto kulttuurin säilyttämisen kannalta. Jos oppiminen jää jäljittelyn tasolle, saattaa uuden tiedon ja taidon liittäminen vanhaan tietorakenteeseen jäädä kuitenkin liian ulkokohtaiseksi ja hahmottomaksi, jolloin sen käyttöarvo jää vähäiseksi. Improvisoinnin kautta löysin tien keksivään oppimiseen (Ahonen 2004, 169.) ja siihen pulppuilevaan iloon, jonka itse keksiminen löytäjässään synnyttää. Improvisointi helpottaa uusien asioiden omaksumista kahdestakin syystä. Ensinnäkin, kun uutta asiaa opetellaan kuulonvaraisesti, jää enemmän mahdollisuuksia kiinnittää huomiota soiton teknisiin ja laadullisiin puoliin nuottien tutkimisen sijasta. Toiseksi, oppiminen on syvempää, kun oppilas pääsee itse soveltamaan ja käyttämään oppimaansa.

Soittamisen ja musiikin teorian yhteen nivominen on toinen ongelmakohta, johon improvisoinnista voi saada apua. Asteikot, soinnut ja intervallit ovat improvisoinnin sanastoa ja tätä kautta niistä tulee merkityksellisiä ja tärkeitä. Improvisoinnin kautta oppilas voi päästä käsiksi syvempään oppimiseen ja itsenäiseen musiikilliseen ajatteluun. Se voi olla keino kasvattaa musiikkiin henkilökohtainen suhde ja näin musiikista ja soittamisesta voi tulla todella henkilökohtaisesti merkityksellistä, keino ilmaista itseään. Improvisointi voisi olla monelle oppilaalle ehtymätön motivaation lähde.

Tämän projektin kautta pääsin itse käsiksi moniin omiin uinuviin taitoihini. Sen lisäksi, että uskallan nyt itsekkin soittaa ilman nuotteja, löysin itsestäni sovittajan. Oivalsin sen, että musiikin ei tarvitse olla teknisillä haasteilla miinoitettua, ollakseen hienoa. Enemminkin yksinkertaisuus ja selkeys voi olla tie tasokkaaseen, toimivaan ja näyttävään esitykseen. Koulutuksemme antaa oivat eväät sovitusten ja opetusmateriaalin tekemiseen. Oma materiaali ja improvisointi antavat yhdessä hyvän lisän valmiiseen opetusmateriaaliin ja näin on mahdollista paremmin ottaa huomioon kaikenlaiset oppimistyylit.

Mielestäni improvisointia ei tarvitse ajatella taas uutena aiheena, joka on saatava mahtumaan jo nytkin laajoihin oppisisältöihin ja kireisiin aikatauluihin. Enemminkin sen voisi nähdä keinona selviytyä näistä opetuksen monista haasteista. Improvisoinnin kautta oppilaille voisi avautua tie innostavaan ja tehokkaaseen harjoitteluun. On turhaa haaskata aikaa ja odottaa suurta guraa, joka opettaa improvisointia juuri sillä oikealla tavalla. On turhaa odottaa sitä päivää, kun improvisointiin on riittävästi aikaa. Siihen voi mielestäni suhtautua mutkattomammin ja maanläheisemmin pohtien niitä keinoja, joilla juuri minä voin improvisoida ja luoda jotain uutta, tässä ja nyt. Vaikka opettaja olisikin tällä alueella noviisi, voi hän antaa oppilailleen mahdollisuuden tutustua improvisointiin. Tuskin opettajan auktoriteetti katoaa siitä, jos sukeltaa yhdessä oppilaan kanssa uusille vesille ja itsekkin saa kokea keksimisen ja löytämisen ilon.

Täysin uusi projektin esiin tuoma asia oli tiimi- ja projektityöskentely. Vedin projektia läpi samoilla periaatteilla kuin normaalistikin valmistaudun konserttiin. Erityishaasteena tällä kertaa oli työryhmän iso koko. Normaalisti työskentelen pääasiassa yksin ja viestintä tapahtuu minun, oppilaiden ja heidän vanhempiansa välillä. Nyt meillä oli useampia opettajia käsittävä työryhmä ja kymmeniä oppilaita, joiden välillä informaation oli kuljettava. Virallisia viestinnän muotoja käytössämme oli hyvin vähän, koska työskentelemme pääasiassa yksin ja palaverissa istuminen on, etenkin tuntiopettajille, hyvin harvinainen velvollisuus. Epävirallista viestintää tapahtuu niiden opettajien kesken, joilla sattuu olemaan tauko samaan aikaan. Myös tämä epävirallisen viestinnän muoto oli hyvin vähäistä. Työmme luonteen vuoksi, viestinnän tärkeyden oivaltaminen oli vaikeaa. Kuitenkin olen sitä mieltä, että juuri viestinnässä ja kommunikoinnissa olisi väline työn kehittämiseen ja opettajien voimavarojen vaalimiseen.

Tässä risteää hausalla tavalla opinnäytetyöni aihe, improvisointi ja toisaalta se tapa jolla sitä työstin, projekti. Improvisaatio on viestintää ja projekteja johdetaan viestinnällä. Sekä improvisaation että opettajien välisen viestinnän merkitys oli uutta ja mielenkiintoista. Näyttämötaiteessa improvisaatio käsitetään nimenomaan kommunikointina ja viestintänä. Voisiko improvisoinnissa olla avain sekä uudenlaiseen musisointiin että viestintään niin opettajien kuin opettajan ja oppilaiden välillä. Onko opettajan velvollisuus siirtää tietoa ja taitoa vai luoda valmiuksia uuden tiedon ja taidon tuottamiselle? Mielestäni molempia tarvitaan. Improvisaation myötä soitonopetus saa uusia mahdollisuuksia, mutta uuden huumassa ei kannata heittää vanhaa pois, vaan käyttää uutta ja vanhaa käsi kädessä, toinen toistaan täydentäen.

LÄHTEET

Ahonen, K. 2004. Johdatus musiikin oppimiseen. Helsinki: Finn Lectura

Kantala, J. 2007. Keskustelu improvisaatiosta.

Lehtola, J. 2001. Improvisaatio-opettelua vai hatusta vetämistä. Rondo 2001:4, 46 – 47

Luukkonen, M. 2002. Improvisoinnista iloa opiskeluun. Rondo 2002:3, 30-33

Opetushallitus. Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2002. Määräys 41/011/2002. [viitattu 11.5.2009]. Saatavissa: (http://www.edu.fi/julkaisut/maaraykset/ops/musiik_tait_ops_2002.pdf)

Puronen, M. 2006. Projektiosaaminen vie menestykseen. Länsiväylä. [viitattu 31.5.2009]. Saatavissa: (http://www.pry.fi/html/01_images/lansivayla.gif)

Routarinne, S. 2004. Improvisoi! Helsinki: Tammi

Ruuska, K. 2007. Pidä projekti hallinnassa. 7. painos. Helsinki: Talentum

Tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet. 2005. SML-Suomen musiikkioppilaitosten liitto. [viitattu 11.5.2009]. Saatavissa: (<http://www.musiikkioppilaitokset.org/easydata/customers/sml/files/Tiedotteet/OPS2002.pdf>)

Tigerstedt, E. 2009. Kuvan ja musiikin kohtaaminen. Rondo 2009/4, 25.

Vuorijärvi, R. 2008. Improvisaatio nostaa taas päätään. Rondo 2008:12, 7